

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *Jubilál az első pesti áll.
középiskola*

Forrás: *Ujsap*

Bzn.

(Hely)

1939 V. 28.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

373.51

Hely

Idő

"1939"

Személy

Helyszám

373.51

Jubilál az első pesti állami középiskola

Nyolcvan éves a Markó-utcai Berzsényi-gymnázium

Lelkes és derűs izgalom uralkodott néhány napon át a Markó-utca egyik méltóságos palotájában: a Berzsényi Dániel-gymnázium igazgatósága, tanári kara, növendékei és nem utolsó sorban a Berzsényi-gymnázium Baráti Egyesületének tagjai arra készültek, hogy megünnepeljék az intézet fennállásának nyolcvanadik évfordulóját. Pontosan szólva, nem is a Markó-utcai Berzsényi-gymnázium jubilál, hanem az a középiskola, amely hosszú vándorlás után telepedett csak meg a Markó-utcában és számos csere után kapta csak a „*M. kir. Berzsényi Dániel Gimnázium*” nevet. Még pontosabban: annak az esztendőnek következett el nyolcvanadik fordulója, amelyen a bécsi kultuszminisztérium rendelete megteremtette a dunaparti Rádouteban a „*K. k. Staatsgymnasium in Pest*”-et, az első budapesti állami iskolát.

E küzdelmes és fordultatos nyolc évtized történetét Takáts László tanár beszélte el nekünk, vitéz dr. Pálfi János egyetemi magántanár, az intézet igazgatójának megbízásából. Takáts tanár nagy buzgalommal, sok optimizmussal intézi a jótékony céllal alakított és eredményesen működő Baráti Kör adminisztrálását s most, a jubileum alkalmából éppen a Berzsényi-gymnázium történetét tanulmányozza:

K. K. Staatsgymnasium

— A k. k. gymnázium alapítása nem szolgált valami nagy öröme a magyar nemzetnek. Az iskola tannyelve a német volt s tanárai közül akárhány nem is beszélt magyarul. Haas Mihály címzetes püspök, kerületi iskolatanácsos megnyitó beszédében az osztrák kultúrát dicsőítette s arra buzdította a tanári kart, hogy osztrák kitarással, türelemmel szolgálják az osztrák tudományt. Az intézet első igazgatója Szobola János volt nagyszobori tanár lett. A tanterven latin, görög, német, számtan, földrajz, történelem szerepelt. A magyar nyelvnek mindössze 2 óra jutott helenként.

— Ez a rendszer nagy megütközést keltett. Az iskola igyekezett osztrák jellegét igazolni és a „névelmezés” módszeréhez folyamodott. Aki idegen hangzású nevet viselt, azt idegen anyanyelvűnek minősítették. Így érték el, hogy az első évben 151 tanuló közül 101-et osztráknak tüntetett fel az önkényes statisztika. 1860 után, az alkotmány rendezésével az iskola idegen szelleme is megenyhült. Mégis sok huzavona után rendelte el csak a Helytartótanács Bartal Antal, Corzan-Avendano Gábor, Krautschneider Ferenc és Veress Ignác erélyes és csaknem forradalmi fellépésére, hogy az iskolát magyarrá szervezzék át.

Az osztrák tanárokat felmentették az állásuktól és igazgatóvá Nagy Mártont, a piarista rend pesti házfőnökét nevezték ki.

Az első magyar gymnázium

— Nagy lelkesedés közepette, 1861-ben, a márciusi szabadságünnepeken nyílt meg a magyarrá vált „*k. k. -iskola*”. Az első magyar tanári kar névsora ez volt: Nagy Márton, Bartal Antal, Corzan-Avendano Gábor, Dunai Ferenc, Fekete József, Hegyi Gyula, Kúrec Antal, Markos Mihály, Soltész Alajos, Veress Ignác. A tanterven néhány sürgős módosítást végeztek, így: a görög nyelv rovására magyar történelmet rendszeresítették. 1862-ben már magyar feliratú körpecsétet kapott a gymnázium. Ebben az évben alakult meg különben az iskolai önképzőkör is.

— Nagy Márton után Romer Flóris volt győri bencés professzor foglalta el az igazgatói széket. 1866-ban Corzan-Avendano Gábort nevezték ki igazgatóvá. A tanulók száma folyvást emelkedett, úgyhogy az iskola a Vigadó első emelén lévő helyiségből az Ujvilág-utcába (ma: Semmelweis-utca) költözött. Ez a helyiség is szűkösködött és hat év

után a Dohány-utca és Akácfa-utca sarkán lévő házat bérelte ki a kultuszminisztérium az intézet számára. Nem sokáig folyt itt a tanítás: 1876-ban már készen állt a Markó-utcában az az olasz reneszánsz-stilusu épület, amelyet Trefort Agoston miniszter megbízásából Kolbenhayer Ferenc tervezett s amely az egykori „*K. k. Staatsgymnasium in Pest*”-ből alakult magyar intézménynek ma is a hájléka.

— 1873-ban az iskola a „*Budapesti királyi katolikus főgymnázium*” nevet kapta. 1898-ban pedig ezt: „*Budapesti V. ker. m. kir. áll. főgymnázium*”. 1924-ben Berzsényi Dánielről

nevezték el a régi intézetet. 1924-től 1927-ig a „*gymnázium*”, 1927-től a „*reálgymnázium*” címet viselte, most pedig ismét „*gymnáziummá*” vált. A gyakori névcsere nem volt pusztán formáság. A „*főgymnázium*” kifejezés azt jelentette, hogy az intézetnek nyolc osztálya volt, szemben a négy osztályú *gymnáziumokkal*. A gymnázium régi értelme az volt, hogy latint, görögöt, illetve görög-pótlót tanított az iskola. 1924-ben „*humanisztikus gymnáziummá*” tette a tanterv az intézetet, ami azt jelentette, hogy a görög nyelv kötelező tantárggyá lett. Közvetlenül utóbb „*reálgymnáziummá*” alakította egy miniszteri rendelet, amely szerint a görög helyett olaszt tanítottak. Ezidőszereint a két nyelv között választhatnak a tanulók.

Tanítás és nevelés

— Visszatérve az intézet történetére, fontos dátum az 1897-es év, amikor Corzan-Avendano Gábor örökét az igazgatói székekben Wagner Alajos vette át. Egy évvel utóbb már annyi tanuló jelentkezett felvételre, hogy fiók-gymnáziumot kellett nyitni a Lovag-utcában (Horn Ede-utca), néhány év múlva pedig Óbudán. A gymnázium igazgatói állásában Jacobi Károly követte Wagner Alajost. A világháború és a felfordulás ideje alatt a tanítás menete természetesen sokat vesztett a rendszerességéből. 1914-ben katonaságot szállásoltak a gymnázium termeibe s ezért a tanítás a Bulovszky-utcai reáliskolában kezdődött. Azután a szénszünetek évadja akadályozta az oktatás menetét, amely aztán a forradalmak alatt még ziláltabbá vált. 1925-ben Krompasky Miksa lett az intézet igazgatója s amikor képviselővé választották, átadta a helyét vitéz dr. Pálfi Jánosnak, az ókori egyiptológia egyetemi magántanárának.

Az érdekes visszapillantáshoz vitéz dr. Pálfi igazgató is fűzött néhány szót, az iskola jelenéről:

— Az az igyekezetünk, hogy az intézet ezentul is méltó maradjon jelentékeny múltjához. Ami pedagógiai elveinket illeti: az a meggyőződésünk, hogy az iskolának a *tanítás*-sal egyenrangú feladata a *nevelés*, a lélek és egyéniségformálás. Nem az a célunk, hogy a tanulókkal mennél nagyobb adathalmazt fogadtassunk be, hanem, hogy a tanulókat emelkedett vallás erkölcsi szellemben az ország hazafiasan érző, megbízható polgáraivá neveljük.

— A nyolcvanéves jubileumot nemcsak ünneppel üljük meg, hanem azzal is, hogy intézetünk névadójának, Berzsényinek műveiből összeállított *breviáriumot adunk ki*. A gyűjtés munkáját Vajthó László egyetemi magántanár, a gimnázium tanára végezte. A költségeket a gimnázium baráti köre viseli, éppen úgy, mint annak a plakettnek készítése költségét is, amellyel mostantól fogva az intézet legkiválóbb növendékét fogja kitüntetni a zsűri, amely a tanári kar és a baráti kör megbizottáiból alakul.

A „Baráti Kör“ működése

Sok szó esett a gimnázium baráti köréről. Takáts tanár veszi át ismét a szót:

— Amikor a gimnázium segélyegylete megszűnt, az intézet régi növendékei és néhány növendék szülei a szegénysorsú diákok segélyezésére megalapították ezt a kört, amely igen eredményes munkát végzett eddig is. Zsitvay Tibor nyugalmazott miniszter, a gimnázium „öregdiákja“ volt egyik első kezdeményező. Kivüle különösen Lazarovits Lajos dr., Földes Gyula dr., Fabritzky László, Horthy László, Gombos Gyula, Vas Imre dr. vették ki részüket a nemescélu munkából, amelynek eredményei közé tartozik többek között a 3000 pengős „Krompaszky-alapítvány“ is.

Régi könyvekben lapozgatunk. Kikből vált neves ember a gimnázium egykori tanulóinak közül? Találomra — és minden rend nélkül! — kiragadunk néhányat:

Heinrich Gusztáv, Mihalkovics Géza, Fehérpataky László, Báron Jónás, Purjesz Zsigmond, Láng Ede, Wittmann Lázár, Hampel József, Kováts Gyula, Davida Leó, Petz Vilmos, Havas Adolf, Schwarz Gusztáv, Szinnyi József, Temesváry Rezső, Ferdinándy Géza, Tanagl Ferenc, Tanagl Károly, Molnár Géza, Hekler Antal, Hudovernig Károly, Pollák Jakab, Kaczvinszky János, Strasszer Alajos, Róna Péter egyetemi tanárok, azután a társadalmi, politikai, tudományos, művészeti, hivatalos élet előkelőségei közül: Popovits Sándor, Kemény Aladár, Weber Tibor, Heltai Jenő, Wilhelm Artur, Clair honvédelmi minisztériumi államtitkár, Vázsonyi Vilmos, Wekerle Sándor, Zsitvay Tibor, Sudy Elemér, Rác Kálmán miniszteri tanácsos, Hevesi Lajos, Zboray Aladár, Ágai Béla, Szini Gyula, Krudy Gyula, Szenes Béla, Kern Aurél, Szir-

mai Adolf, Stefanidesz Károly, Szántó Imre, Kerpely Jenő, Fröhlich Róbert, Toldy László, Báthory Nándor, Pulszky Károly, Wolf György, Márkus Dezső, Morvay Győző, Éber László — és kétségtelenül még sokan, akiknek a nevét már nem tudtuk elolvasni az elsárgult osztálykönyvekben...

A postás levélcsomagot tesz az igazgató asztalára: gratulációk érkeztek a legregibb budapesti állami iskola jubileumára.

Ünnepség a gimnáziumban

Szombatn délután a gimnázium baráti körének rendezésében bensőséges, szép ünnepség folyt le az intézeti tornateremben, amelyet zsfaltságig megtöltött a közönség: a tanulók, szülei és az iskola „öregdiákjai“ közül sokan. A gimnázium igazgatójának, vitéz Pálfi János dr. egyetemi magántanárnak bevezető szavai után Zsitvay Tibor titkos tanácsos, a Baráti Kör elnöke mondott beszédet, melyet lelkes taps fogadott. A meleg ünneplés végigkísérte a program valamennyi számát: a zenei produkciókat (amelyekben Szende O., Nádor Gy., Szerdahelyi I., Reiter György gimnáziumi tanulók és az iskolai szalonzenekar tagjai jeleskedtek), nyéki Takáts László tanár előadását a gimnázium történetéről, az intézet énekkarának hangversenyét Falk Zsigmond tanár vezényletével, valamint Kerecsényi László szavalatát.

A Markó-utcai gimnázium öregdiákjai és mostani tanulóinak egymásra találtak ezen a családi hangulatu ünnepségen.